

УДК 332.3: 504.062

С. М. Смирнова,

к. геол. н., доцент (бвз) кафедри управління земельними ресурсами,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ORCID ID: 0000-0001-9106-7435

В. М. Смирнов,

к. геол. н., керівник екологічної лабораторії, ТОВ "СЗ "Океан"

ORCID ID: 0000-0003-3809-6098

Г. В. Яслик,

магістрант кафедри управління земельними ресурсами,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ORCID ID: 0000-0002-4581-6949

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.23.64

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

S. Smyrnova,

PhD in Geology, Associate Professor, Department of Land Management,

Petro Mohyla Black Sea National University

V. Smyrnov,

PhD in Geology, Head of the environmental laboratory,

Limited Liability Company "Ocean Shipyard"

H. Yaslyk,

Master's student of the Department of Land Management,

Petro Mohyla Black Sea National University

BASIC POSITION CONCEPTS LAND RESOURCES MANAGEMENT SYSTEMS

Статтю присвячено сучасним підходам до системи управління земельними ресурсами, функціональні засади якої спрямовані на формування взаємопов'язаних правових, техніко-економічних, організаційно-господарських заходів, спрямованих на організацію раціонального і ефективного, еколого-безпечного використання і охорони земель. Сучасна система управління земельними ресурсами є недостатньо збалансованою, не здатною забезпечити достатній результат у досягненні стабільної економічної ефективності та екологічної безпеки в землекористуванні. Автором запропоновано реалізувати концептуальні орієнтири щодо розподілу функцій управління земельними ресурсами на різних рівнях влади на засадах системного підходу. Організація структури управління відповідає реалізації численних функцій землі та орієнтована на комплексне вирішення питань землекористування та формування земельних відносин. Орієнтація управлінських заходів спрямована на проведення землевпорядних та земельно-кадастрових робіт, виконання геодезичних та картографічних робіт.

The system of land resource management has come from one of the most important places, therefore, the security of the land resource management system has become ill-advised without a directed state regulation of the regulatory and legal framework. Nutrition, linked from steel landowners and adjustments to the economic efficiency of the agricultural landowners of the agricultural sector, was based on the information about the knowledge of modern science. However, the revision of this nutrition will become relevant in the distance. To date, the solution to such a problem of land reforms, such as land management, has not yet been known. In our country, think about the mechanisms for improving the regulatory and legal security of land management, it is necessary to establish. The main problem of organizing the system for managing land resources in the field has been secured by a scientific base, as a result of which the economy is transitioning. The government lacks knowledge about the rational scale of sovereign involvement in the process of development, management and renewal of land resources, effective mechanisms of additional administrative and management methods for regulating the structure of their processes, optimization. The current concept is to blame for the need to systematize the science and practice of land management and such paradigms: a conceptual model of management — a block of models — the meaning of the subject matter of the model — the classifications of the concept. When prompted to move forward, the management is a science and a mastery of ideas on objects and sub-objects, as the backward process of forming a modern system and the result of agricultural development. Organizational part of the mechanism for managing land resources includes organizing and administrative methods of management. The stench is

based on ownership, discipline and performance. The land management system has an important role in the implementation of the economic mechanism of land resource management. It includes the supremacy of interconnected scientific, technical, technological and organizational and legal approaches, directing to the regulation of land resources, the area and assessment of land resources, internal management projects in land management.

Ключові слова: управління земельними ресурсами, землекористування, організаційно-адміністративні методи управління, територіальний устрій, економічне стимулювання раціонального землеволодіння.

Key words: land administration, organizational and administrative management methods, land use, territorial structure, economic incentives for rational land tenure

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нагальність у новітніх концептуальних положеннях управління земельними ресурсами в Україні зумовлена властивостями та особливостями землі, які відрізняють її від інших засобів виробництва. На сучасному етапі земельної реформи, яка значною мірою орієнтована на перетворення в реформу державного управління, необхідно усвідомити, що земельні ресурси мають обмеження у використанні. Вони схильні до процесів деградації, виснаження, ґрунтовтоми. Але, з іншого боку, треба визнати, що земля — це природний ресурс, який потребує оптимального механізму раціонального використання та без якого неможливий подальший економічний і соціальний розвиток суспільства. У цьому зв'язку набувають актуальності дослідження становлення та розвитку системи державного управління земельними ресурсами за етапами розвитку суспільства, що окреслить тенденції й закономірності її функціонального розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Система управління земельними ресурсами посідає одне з найважливіших місць, тому без направлено державного регулювання нормативно-правової бази стає неможливим повноцінне забезпечення системи управління земельними ресурсами. Нині ще не знайдено рішення такої проблеми земельної реформи, як управління земельними ресурсами. В нашій країні необхідно створити певні умови та механізми для удосконалення нормативно-правового забезпечення управління земельними ресурсами. Дуже важливим рішенням став Земельний кодекс України, який був сформований 25 жовтня 2001 р. [1]. У результаті створення якого було сформовано правове середовище для розвитку всіх форм господарювання на ринкових засадах, закріплено повноваження сільських,

селищних, міських Рад у галузі земельних відносин на території сіл, селищ. Суто важливим став Закон України "Про оцінку земель", який був прийнятий 11 грудня 2003 р. [2]. Цей закон був спрямований на регулювання відносин, що пов'язані із процесом оцінки земель, забезпеченням проведення оцінки земель з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правових відносин у питаннях оцінки земель, інформаційного забезпечення оподаткування та ринку земельних ресурсів. Закон України "Про державний контроль за використанням та охороною земель" був прийнятий 19 червня 2003 р. [3] та визначає правові, економічні та соціальні основи організації здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і спрямований на забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів та охорону довкілля. Беручи до уваги події нещодавнього часу, можна сміливо сказати, що було прийнято багато значимих для майбутнього країни рішень та законів. Так, Закон України "Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з впорядкуванням діяльності у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень та у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань" від 06.11.2020 р. [4], внесений Урядом до парламенту, містить перелік норм, які передбачають відмову від зберігання відомостей реєстраційних справ у паперовій формі. Передбачено формування реєстраційних справ в електронній формі, зберігання справи, сформованої в електронній формі у відповідних реєстрах, усіма суб'єктами державної реєстрації. Верховна Рада України ухвалила законопроект, який скасовує заборону на продаж землі з 1 жовтня 2020 року. За проголосували 240 депутатів. Законопроект був зареєстрований групою депутатів з фракції "Слуга Народу". Тому найближ-

чим часом нас чекають великі зміни. Купувати землі зможуть громадяни та юридичні особи України, територіальні громади та держава. До 1 січня 2024 року впроваджується заборона на продаж землі юрособам, бенефіціарами яких є іноземці, іноземні держави або особи без громадянства.

Комплексному теоретично-практичному дослідженню прикладних аспектів управління земельними ресурсами, питанням реалізації державного управління землекористуванням присвятили свої праці українські вчені: Безпалько Р.І. [5] аналізував основи землевпорядкування та землекористування; Хвесик М.А. та Голян В.А. [6], які розглянули питання інституціонального забезпечення землекористування; Другак В. [7] акцентував увагу на концепції земельної політики щодо еколого-економічного розвитку землекористування в Україні; Григоренко Я.О. [8] висвітлюють науково-теоретичні основи реалізації аграрного потенціалу України на світовому продовольчому ринку; Бутенко Є.В. та Зарічнюк С.М. [9] обґрунтовують наукові аспекти динамічного розвитку нормативно-правової бази управління земельними ресурсами; Малоокій В.А. [10] визначив теоретичні аспекти дослідження управління земельними ресурсами територіальних громад; Третяк А.М. та Дорош О.С. [11] проаналізували наукові засади управління земельними ресурсами.

Попри наявність значної кількості наукових праць, узагальнення й визначення сутності та перспективи розвитку системи управління земельними ресурсами, концептуальні положення сучасного управління землекористуванням потребують поглибленого дослідження. Вирішення цих питань вимагає підвищеної уваги як з боку держави, так і науки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Наукові засади комплексного управління земельними ресурсами реалізуються на логістиці створення, функціонування та розвитку організаційно-правового механізму вдосконалення землекористування на засадах еколого-економічного потенціалу та їх збереження. Тому принципово необхідно зосередити увагу на узагальненні наукових теоретико-методологічних напрацювань з метою обґрунтованої системи знань у сфері управління земельними ресурсами.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є узагальнення наукових засад концепції сучасного управління земельними ресурсами.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Управління земельними ресурсами належить до однієї з важливих наук, необхідних для людей, які використовують або користуються благами землі, а також працюють у цій сфері. Однак, так званий, системний підхід до управління не завжди простежується в працях про науку і практику управління.

Управління земельними ресурсами охоплює весь спектр суспільних відносин — від соціального до економічного, правового, екологічного та інших видів управління. Звідси можна стверджувати, що управління земельними ресурсами — це складна система управління яка включає такі аспекти: економічний, який визначає умови ефективного використання земель; адміністративно-управлінський, пов'язаний з формуванням системи державних і муніципальних органів управління земельними ресурсами, розмежуванням їх компетенцій, організацією виконання ними взаємоузгоджених функцій; політичний, що забезпечує виконання соціально-політичних, економічних і екологічних завдань держави щодо раціонального використання земельних ресурсів; правовий, що забезпечує раціональне використання та охорону землі на підставі правових норм, закріплених в законодавчих актах; науковий, пов'язаний з розробкою науково обґрунтованих рекомендацій з управління земельними ресурсами з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу.

Концептуальна спрямованість мети управління земельними ресурсами визначена в межах ефективного використання земельних ресурсів в інтересах господарсько-економічної системи загалом, її галузей, окремих землевласників та землекористувачів і народу України. Вона досягається шляхом постановки приватних цілей управління земельними ресурсами, а саме: раціональне, ефективне використання і охорона земель. Означені цілі забезпечують охорону прав держави, юридичних осіб і громадян на землю, відтворення родючості ґрунтів, збереження і поліпшення навколишнього середовища, створення умов рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі, формування і розвиток земельного ринку.

Новітня концепція системи управління земельними ресурсами можна звести до алгоритмічної послідовності, з огляду на цілеспрямованість дій, мети, принципів, які задіяні у процесі формування сучасної системи земельних відносин задля досягнення визначених результатів:

концептуальна модель управління земельним ресурсами → модуль технологій землеко-

ристування → сутність окремої технології землекористування → класифікація заходів у реалізації технологічних рішень. Критерій ефективності управління землекористуванням повинен бути не тільки вимірником, що дає кількісну оцінку управлінських дій та заходів землеустрою але, передусім, характеризувати їхню якість.

Організація (організаційна управлінська структура) — це соціальна система, в якій урядові організації різних ієрархічних рівнів взаємодіють у визначених межах для досягнення сталого раціонального землекористування.

В Україні функції верхнього рівня міжгалузевої координації діяльності в галузі управління земельними ресурсами здійснюються Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр), яка реалізує державну політику у сфері топографо-геодезичної і картографічної діяльності, земельних відносин, землеустрою; Міністерство аграрної політики, яке реалізує повноваження у сфері управління земельними ресурсами сільськогосподарського призначення; Міністерство охорони навколишнього природного середовища, яке здійснює управління землями природо-заповідного та природоохоронного призначення.

З метою реалізації завдань управління земельними ресурсами визначимо пріоритетні функції:

- визначення політичних і організаційно-регламентуючих функцій органів управління в межах їх повноважень, що забезпечують реалізацію та ефективний розвиток землекористування;
- забезпечення взаємоузгодження рішень органів державного управління;
- забезпечення соціально-правового захисту суб'єктів земельних відносин;
- регулювання державними актами фінансової, законодавчої, природоохоронної діяльності суб'єктів земельних відносин;
- формування сприятливих умов для підприємств, організацій, установ на засадах прогресивного розвитку земельних відносин;
- поліпшення землекористування та охорони земельних ресурсів на засадах розробки проектів землеустрою, схем планування та впорядкування земель;
- створення правових, економічних та організаційних передумов з метою сприяння та розвитку діяльності різних форм господарювання на землі.

Розвиток кожної з функцій управління земельними ресурсами відбувається під впливом

внутрішніх та зовнішніх впливів. Кожна з функцій удосконалюється в напрямку, який зумовлюється загальними цілями і завданнями розвитку земельної політики в країні.

Земельні ресурси як національне багатство держави слугують територіальною основою її суверенітету. В державно-політичному положенні держави визначають спрямованість функціонування землі У всі часи державне управління територією було найважливішим у зовнішній та внутрішній політиці.

Земля, як базис проживання населення, що у межах урбанізованого процесу концентрується в агломераціях, містах, селах, селищах. Призначення землі, як просторово-територіального континіуму, залежить від здійснення соціально-економічних, демографічних функцій в обмеженому діапазоні. Просторове планування землекористування повинно виходити з розрахунків збільшення чисельності населення (демографічний бум), зростання щільності, удосконалення генеральних планів розселення з орієнтуванням на базисні положення землеустрою, які спрямовані на впорядкування земель з метою поліпшення рівня життя людини. Отже, на концептуальних засадах стратегічного управління земельними ресурсами слід зауважити, що у складі природного середовища, земля виступає базовим природним ресурсом, у межах якого впорядковані водні та повітряні ресурси, рослинний та тваринний світ. У товщі землі накопичені корисні копалини. Саме таким чином створена біосфера, у якій геологічна оболонка (а отже, і її зовнішній шар — ґрунтовий покрив) знаходиться на перетині шляхів взаємодії господарської діяльності людини, атмо-біо-гео-міграційних природних процесів. Тому погляд на земельні ресурси, як об'єкт використання природного потенціалу певного регіону, повинен бути визначений на державному рівні в законодавчих засадах, спрямований на вдосконалення організаційно-економічних, охоронних аспектів землекористування.

Відхиляючись від визначеного природного, базисного призначення ґрунтового покриву, слід орієнтувати увагу на земельні ресурси, як на джерело споживчих вартостей. Аксиомою процесу управління землекористуванням вважається поєднання земельних ресурсів з живою працею, що формує процес виробництва. У такому контексті земля виступає предметом праці та створює товари, сировину. Останнім часом спостерігається прогрес форми взаємодії праці та землі, визначені суттєві тенденції до їх покращення, хоча принциповий напрям

розвитку взаємодії земельних ресурсів та господарської праці фактично залишається незмінним.

Особливу увагу в межах системи управління земельними ресурсами орієнтована на територіальний устрій, який відповідно до Конституції України гарантується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні повноважень державної влади.

Концептуальні основи територіального устрою спрямовані на збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів з позиції їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, з урахуванням естетичної і культурної спадщини.

Останні події у законодавчій сфері в незалежній Україні потерпають зміни: земля стала об'єктом ринкових відносин. Реструктуризація нового земельного законодавства визначає, що земля підлягає купівлі та продажу. Моніторинг земельних відносин доводить, що ринкові відносини існують у земельній практиці. Так, визначені земельні платежі (податок, орендна плата тощо), які регулюють товарні земельні відносини, які відображають економічну суть землі як товару та нерухомості. Ця функція землі радикально змінювалась від заборони державою угод щодо землі до державного заохочення земельного обігу. Багатогранне призначення та різні аспекти функціонування землі у виробництві та природокористуванні носить консервативний характер. Треба відмітити, що в межах пріоритетів державних інтересів перебувають наукові засади функціонування землі, які майже не трансформуються протягом історії взаємодії людини і землі.

У межах економічного механізму визначено основні дієві важелі управління земельними ресурсами:

- інвестиційно-кредитна політика держави;
- диференційовані платежі за землю;
- економічне стимулювання раціонального землеволодіння/землекористування;
- застосування економічних санкцій за недбале господарювання та зниження родючості ґрунтів;
- економічний захист від вилучення земель сільськогосподарського призначення та їх переорієнтації у земельний фонд несільськогосподарських потреб.

Товарообіг земель вимагає глибоких і систематичних знань про особливості землі як об'єкт нерухомості. Варто акцентувати увагу на дуалізм та специфіку системи "земельна ділян-

ка — товар". Інвестиційна активність стимулює залучення земель в узаконені ринкові відносини, підвищує ефективність використання земельної власності, визначає потреби ринку землі, як об'єкт підприємницької діяльності. Інвестиційна привабливість слугує певною гарантією стабільності бізнесу і відтворення капіталу з приростом та визначає певні орієнтири стратегії розвитку ринку.

Визнаною є проблема організаційної складової системи управління земельними ресурсами, що зумовлена сучасним етапом перехідної економіки, полягає у забезпеченні науковою системою знань. Суттєво важливим є попит на дефіцит знань щодо масштабів державного втручання в процес розподілу, впровадження технологій відновлення земельних ресурсів, ефективні механізми регулювання адміністративних і ринкових цілей у стратегічному їх поєднанні та оптимізації, засобів формування організаційної структури і форм управління нею.

Функціональний потенціал земельних ресурсів торкається усі сфери життєдіяльності суспільства. Управління земельними ресурсами орієнтовано на реалізацію технічних, соціальних, економічних напрямів, які поєднані та діють за допомогою комплексу заходів:

— регулювання механізму розміщення виробничих сил та планування просторового розселення;

— територіальна організація виробництва;

— повноцінне використання ресурсного потенціалу;

— охорона природних ресурсів.

Ранжирування комплексно-орієнтованих заходів найкраще представити у вигляді такої послідовності:

— дослідження просторового базису територій на рівні природного сільськогосподарського районування, державного земельного кадастру, моніторинг земель;

— просторове планування системи розселення та організація території з використанням принципів засад землеустрою;

— охорона земель на основі реалізації заходів державного контролю.

Водночас слід враховувати пріоритетність система заходів з розселення для здійснення землею функції базису проживання населення, система охоронних та контролю орієнтована на наукові засади збереження природного потенціалу земельних ресурсів. Але суттєво важливим є практичні спекти реалізації системи землеустрою, що займає визначене положення для здійснення будь-якої діяльності.

Дотепер актуальна організація структури управління, яка відповідає реалізації численних функцій землі, орієнтована на комплексне вирішення питань землекористування та формування земельних відносин. Функціонування Держгеокадастру України визначає реалізацію владних повноважень місцевого самоврядування та інших органів з управління земельними ресурсами на засадах координацію землевпорядних заходів. До цих управлінських дій на земельні ресурси відносять реалізацію положень у сфері землеустрою, рекультивация порушених земель, обліку та оцінки земель, земельного кадастру та моніторингу земель, охорони та контролю ґрунтів від деградації.

Новою редакцією Земельного кодексу передбачено наукові засади поділу земель на категорії: землі оздоровчого, рекреаційного, землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, історико-культурного призначення. Вдосконалена назва категорії земель населених пунктів, що одержала назву "землі житлової та громадської забудови".

Організаційні засади у сфері визначення повноважень органів виконавчої влади (Мінприроди, Держгеокадастру, Мінагрополітики) та органів місцевого самоврядування орієнтовані на вдосконалення функціональних обов'язків у системі управління земельними ресурсами на рівні державних установ, міністерств, відомств, районів, областей, міст, сіл, селищ та з питань раціонального використання і охорони земель.

У проєкті останньої редакції Земельного кодексу України зроблена спроба розмежування функцій управління. Так, запропоновано віднести до компетенції органам виконавчої влади (Кабінет Міністрів України, Мінприроди, Держгеокадастру та місцевим державним адміністраціям) функції з управління землями державної власності. Органи місцевого самоврядування на рівні сільської, селищної, міської, районної та обласної рад виконують повноваження у межах компетенції, які визначають управління землями комунальної та приватної власності в межах їхніх утворень. Таке розмежування повноважень органів виконавчої влади і місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами обґрунтовується певними положеннями.

Кабінет Міністрів України реалізує повноваження згідно зі статтею 116 п. 5 Конституції України у сфері управління об'єктами державної власності. Відповідно до ст. 142 і 143 Конституції України у власності територіальних

громад перебуває земля, що виступає матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування.

Підсумовуючи, наголошуємо на тому, що Конституція України окреслює основні положення у сфері управління місцевого самоврядування. Висвітлено повноваження органів місцевого самоврядування в сфері землекористування у межах Земельного кодексу та Закону про місцеве самоврядування.

ВИСНОВКИ

Сучасна система управління земельними ресурсами потребує вдосконалення науково обґрунтованих засад землекористування з метою досягнення позитивних результатів на засадах високої економічної ефективності, екологічної безпеки. Сьогодні близько 51 % земельного фонду України передано у власність фізичним і юридичним особам. Це, переважно, землі сільськогосподарського використання. З огляду на низку окреслених подій виявляється важливим прискорення розмежування повноважень органів влади у сфері управління земельними ресурсами. Саме тому виникає необхідність реалізувати перегляд концептуальних пріоритетів щодо розподілу функцій управління земельними ресурсами на різних рівнях влади на засадах системного підходу. Частина функцій управління має бути спрямована до компетенції центральних органів влади, інша має належати до компетенції органів місцевого самоврядування.

Проведення землевпорядних та земельно-кадастрових робіт орієнтовано на спеціалізацію і потужність організацій, які виконують геодезичні, картографічні роботи, здійснюють розробку документації щодо проєктів та схем планування землеустрою, виготовляють нормативно-методичні вказівки тощо. Процедура експертного оцінювання демонструє, що стійке картографічне та інформаційне забезпечення функцій управління земельними ресурсами, наукових аспектів районування території, землеустрою здатний забезпечити Інститут землеустрою разом з іншими землевпорядними організаціями, попри те, що нині їхня роль в системі управління земельними потенціалом значно знижена.

Література:

1. Земельний кодекс України: Постанова ВР України № 562-ХІІ від 18 груд. 1990 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12> (дата звернення: 20.11.2020).

2. Про оцінку земель: Закон України від 11 груд. 2003 р. № 1378-IV: Верховна Рада Ук-

раїни. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15> (дата звернення: 21.11.2020).

3. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 чер. 2003 р. № 963-IV: Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15> (дата звернення: 21.11.2020)

4. Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з впорядкуванням діяльності у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень та у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 24 січня 2020 р. № 2803/ Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI01264I> (дата звернення: 21.11.2020)

5. Безпалько Р.І. Основи землевпорядкування та землекористування / Р.І. Безпалько. — К.: Рута, 2005. — 72 с.

6. Інституціональне забезпечення землекористування: теорія і практика: монографія / М.А. Хвесик, В.А. Голян. К.: НАН України, 2006. — 160 с.

7. Другак В. Концепція земельної політики щодо еколого-економічного розвитку землекористування в Україні / В. Другак // Земельне право України. — 2010. — № 8. — С. 25—36.

8. Григоренко Я. О. Реалізація аграрного потенціалу України на світовому продовольчому ринку / Я. О. Григоренко // Економіка АПК. — 2016. — № 10. — С. 95—101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_10_15. (дата звернення: 21.11.2020).

9. Бутенко Є.В., Зарічнюк С.М. Динаміка розвитку нормативно-правової бази управління земельними ресурсами. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2015. № 1. С. 20—26. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Zemleustriy/article/view/6657/6513> (дата звернення: 21.11.2020).

10. Малоокій В.А. Теоретичні аспекти дослідження управління земельними ресурсами територіальних громад. Державне будівництво. 2016. № 1. С. 1—11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2016_1_21 (дата звернення: 21.11.2020).

11. Третяк А.М., Дорош О.С. Управління земельними ресурсами: навч. посібник / за редакцією професора А.М. Третяка. Вінниця: Нова Книга, 2006. 360 с.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1990), "Land Code of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12> (Accessed 21 November 2020).

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "About land assessment", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15> (Accessed 21 November 2020).

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On state control over land use and protection", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15> (Accessed 21 November 2020).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "About the introduction of amendments to the laws of Ukraine at the link with the order of power in the sphere of state reestablishment of speech rights in the sphere of state restructuring and", available at: <https://ips.ligazakon.net/document/JI01264I> (Accessed 21 November 2020).

5. Bezpalko, R.I. (2005), *Osnovy zemlevporiadkuvannia ta zemlekorystuvannia* [Fundamentals of Land Management and Land Use], Ruta, Kyiv, Ukraine.

6. Khvesyk, M.A. and Holian, V.A. (2006), *Instytutsional'ne zabezpechennia zemlekorystuvannia: teoriia i praktyka* [Institutional support for land use: theory and practice], NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

7. Drugak, V. (2010), "Concept of land policy for ecological and economic development of land development in Ukraine", *Zemel'ne pravo Ukrainy*, vol. 8, pp. 25—36.

8. Grygorenko, Ya. O. (2016), "Realization of agrarian potential of Ukraine in the world food market", *Ekonomika APK (The Economy of Agro-Industrial Complex)*, vol.10, pp. 95—101, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_10_15 (Accessed 21 November 2020).

9. Butenko, Ye.V. and Zarichnyuk, S.M. (2015), "Dynamics of development of the regulatory legal framework for land resources management", *Zemleustriy, kadastr i monitoryng zemel'*, vol. 1, pp. 20—26, Available at: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Zemleustriy/article/view/6657/6513> (Accessed 21 November 2020).

10. Malooky`j, V.A. (2016), "Theoretical aspects of the study of land management of territorial communities", *Derzhavne budivny`ctvo*, vol. 1, pp. 1—11. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2016_1_21 (Accessed 21 November 2020).

11. Tretyak, A.M. and Dorosh, O.S. (2006), *Upravlinnya zemel'ny`my` resursamy* [Land Management], Nova Kny`ga, Vinny`ca, Ukraine. *Стаття надійшла до редакції 01.12.2012 р.*